

U

staré městské brány seděla stařena zahalená v černém šátku. Vydělávala si na živobytí vyprávěním příběhů.

Isak
DINESEN

Čistý list

Isak Dinesen (1885-1962) je u nás známá především jako autorka autobiografického románu *Vzpomínky na Afriku*, který vydala pod jménem Karen Blixen (příjmení získané po sňatku). Pseudonym Isak - „ten, kdo se směje“ - začala používat, když se vrátila do Dánska po neúspěchu své kávové farmy v Keni. Povídka *Čistý list* (Blank Page) byla napsaná v r.1957.

Řekla:

„Chcete slyšet příběh, milá dámo a pane? Já už jsem v životě vyprávěla mnoho příběhů, o jeden víc než tisíc, od té doby, co mi mladí muži vyprávěli o červené růži, o dvou hladounkých poupátkách lilie a o čtyřech hebkých, měkounkých, jedovatých, propletených hadech. Matka mé matky, černooká tanečnice, jež prošla náručí mnoha mužů, se na sklonku života - scvrkla jako jablko v zimě a skrčená pod milosrdným závojem - ujala úkolu naučit mě vypravěčskému umění. Matka její matky to zase naučila ji a obě byly lepšími vypravěčkami, než jsem já. Ale to už dneska nic neznamená, protože lidé se domnívají, že ona a já jsme táž žena a já se tak těším velké vážnosti, neboť už vyprávím příběhy po dvě stě let.“

Když dostane dobře zapláceno a má náladu, pokračuje dál:

„Moje bába mi dala tvrdou školu. Buď věrná příběhu, říkávala mi ta stará babice. Musíš být na věky neotřesitelně věrná příběhu. A proč musím, bábo? ptala jsem se. Copak ti musím vymýšlet důvody, ty nedovtipo? hartusila. A to chceš být vypravěčkou! Budiž tedy, chceš být vypravěčkou, povím ti ty důvody! Poslouchej dobře. Jestli je vypravěčka na věky neotřesitelně věrná příběhu, tak když dovypráví, promluví mlčení. Když ale příběh zradí, je mlčení jen prázdnota. Ale my věrné, když dopovíme poslední slovo, uslyšíme hlas mlčení. A nezáleží na tom, jestli tomu nějaký malý usmrkanec rozumí, nebo ne.“

„A kdo tedy,“ pokračuje, „vypráví lepší příběh než my? Mlčení! A kde si můžete přečíst příběh hlubší než na stránce té nejdra-

hocenější knihy, popsané tím nejvznešenějším písmem? Na prázdné stránce. I když královské a vznešené pero napíše ve chvíli té nejvyšší inspirace příběh tím nejvyšším inkoustem - kde se můžete dočíst příběh ještě hlubší, sladší, veselejší či krutější? Na čistém listu!“

Zestárlá kráska chvíli nic neříká, jenom sem tam zachichotá a něco přežvykuje v bezzubých ústech.

„My,“ řekne konečně, „staré báby, vyprávějí příběhy, známe příběh o nepopsané stránce. Ale je nám trochu proti mysli její vyprávět, protože u nezasvěcených bychom

jím mohli utrpět na vážnosti. Ale nevádí, pro vás udělám výjimku, má krásná dámo a pane se štědrými srdci. Budu vám ten příběh vyprávět.“

„Vysoko v modrých portugalských horách stojí klášter sester řádu Karmelitek, řádu proslulého a přísného. Za starých časů bylo klášter bohatý, řádové sestry byly všechny šlechtičny a v klášteře se děly zázraky. Během století však nadšení urozených dam pro půst a modlitby pokleslo, velká věna plynula do pokladnice kláštera stále řídkěji a dnes obývá těch několik skromných sester bez rodinného jmění už jen jedno křídlo rozsáhlé polorozpadlé budovy, jež by toužila splynout s šedou skálou okolních hor. Přesto sestry žijí v radostné a činorodé pospolitosti. Zbožné meditace jsou pro ně příjemným prožitkem, a když nastane čas, mají plné ruce práce se zvláštním úkolem, který jednou, už je to strašně dávno, neslo klášteru ojedinelé a podivné privilegium: pěstují len té nejlepší jakosti a nejjemnější plátno v celém Portugalsku.“

Dlouhé pole pod klášterem orají bílí býčci s mírnými očima, len dovedně seou nenské ruce ztvrdlé prací a s prstí pod pravy, když pole lnu kvete, celé údolí se barvou oblohy. Tutěž barvu měla zástěra požeňnané panny, kterou si uvázala, když šla posbírat vejce na dvorek svaté Anny.

Jen okamžik předtím, než se Gabriel mávnutím mocných křídel snesl na práh domu a vysoko nad ním třepotala křídly holubice s načepýřenými pírky na krčku, stála na obloze jako jasná stříbrná hvězda. V onen měsíc vesničané ze široka daleka pozvedají oči ke lněnému poli a ptají se jeden druhého: „Byl snad klášter zvednut na nebesa? Nebo se našim milým nebo hoř-

vznešenější. I když se ve chvíli nejzajímavější dočíst příkrutější?

jenom se přezvykují vyprávěněpopsané i myslí jejich bychom

se nad rozlehlou krajinou kopců a údolí, se nachází dlouhá galerie vydlážděná černobílým mramorem. Na stěnách tu, jeden vedle druhého, visí dlouhá řada těžkých zlatených rámců. Každý z nich zdobí tabulka z ryzího zlata, již vévodí královská korunka. Na každé tabulce je vyryto jméno princezny: Donna Christina, Donna Innes, Donna Jacintha Lenora, Donna Maria. A v každém z těchto rámců je zarámován čtverec vystřižený z královského svatebního prostěradla.

le nevádí, krásná milá Budu vám

ch horách lítek, řádu h časů byl ly všechny izraky. Běných dam velká věna tále řídicími mných sesedno křídly, jež jako u okolních a činorodé ou pro ně astane čas, m úkolem, ávno, přimé privilegosti a tkají galsku.

le nevádí, krásná milá Budu vám

ch horách lítek, řádu h časů byl ly všechny izraky. Běných dam velká věna tále řídicími mných sesedno křídly, jež jako u okolních a činorodé ou pro ně astane čas, m úkolem, ávno, přimé privilegosti a tkají galsku.

í bílí býčci se jsou patí pod nehá se zbarví ěla zástěra ázala, když raté Anny. archanděl el snesl na třepotala i pírký na ná stříbrná ě ze široka poli a pta-klášter po-šim milým

í bílí býčci se jsou patí pod nehá se zbarví ěla zástěra ázala, když raté Anny. archanděl el snesl na třepotala i pírký na ná stříbrná ě ze široka poli a pta-klášter po-šim milým

í bílí býčci se jsou patí pod nehá se zbarví ěla zástěra ázala, když raté Anny. archanděl el snesl na třepotala i pírký na ná stříbrná ě ze široka poli a pta-klášter po-šim milým

í bílí býčci se jsou patí pod nehá se zbarví ěla zástěra ázala, když raté Anny. archanděl el snesl na třepotala i pírký na ná stříbrná ě ze široka poli a pta-klášter po-šim milým

sestřičkám podařilo přitáhnout nebesa k sobě dolů?

Když len dozraje, sklízí se, potěrá se a češe, pak se upředou jemné nitě a utká se plátno. Nakonec je tkanina rozložena na trávník kolem kláštera a kropí sa vodou, aby se plátno vybělilo, jako by kolem klášterních zdí napadl sníh. Všechna práce je vykonána pečlivě a zbožně a podle starého klášterního tajemství doprovázena posvěceným kropením a odříkáváním litaní. Jenom tak může plátno, jež se pak v žocích naloží na hřbety šedých oslíků a posílá klášterní branou dolů až do těch nejnižších položených měst, dosíci bělosti květů a jemnosti a heb-

kosti, kterou měla má vlastní nožka, když jsem ji ve čtrnácti letech omyla v potůčku a vydala se na vesnickou tancovačku.

Ple, má paní a pane, je dobrá věc, a náboženství je také dobrá věc, ale příběh vždy vyklíčí z nějakého záhadného místa, sídlícího kdesi mimo něj. A rovněž tak proslulost plátna z Convento Velho tkví v tom, že první semínka lnu sem přivezl rytíř z křížové výpravy do Svaté země.

Ti, kdo umí číst, se mohou dočíst v Bibli o zemi Lechy a Maréšy, kde se pěstuje len. Já sama číst neumím a nikdy jsem tuhle knihu, o které se tolik mluví, neviděla. Ale babičku mojí babičky si jako malou holčičku oblíbil starý židovský rabín a to, čemu se od něj naučila, se v naší rodině předávalo a udrželo až dodnes. A tak se dočtete v knize Jozuově, jak Aksa, dcera Kalébova, sesedla z oslíka a zvolala ku svému otci: 'Obdař mě požehnáním! Obdařil jsi mne půdou, obdař mne také požehnáním pramenů vody!' I dal jí tedy horní prameny a dolní prameny vody. Na polích Lechy a Maréšy pak žily rody, jež tkaly to nejjemnější plátno široko daleko. Náš portugalský rytíř z křížové výpravy, jehož předkové byli velcí tkalci z Tomaru, projížděl těmi poli a byl tak unesen kvalitou tamního lnu, že si k hrušce sedla přivázal pytlík semen.

Z této okolnosti vyplynulo první privilegium kláštera, a to zhotovovat prostěradla pro všechny mladé princezny.

Prozradím vám, milá paní a pane, že v zemi portugalské, ctihodné a urozené rody udržovaly starobylou tradici. Ráno po svatební noci dcery domu vyvěsil nejvyšší komoří nebo hofmistr prostěradlo ze svatebního

lože z balkónu paláce a slavnostně prohlásil: *Virginem eam tenemus* – 'prohlašujeme, že byla pannou'. Toto prostěradlo už se pak nikdy nepralo, ani nebylo znovu ustláno do lůžka.

Tento časem posvěcený zvyk se nikde nedodržel přísněji než v královském paláci samotném, a tam přetrval v živé paměti do dnešních dnů.

Jako projev uznání za vynikající kvalitu dodaného plátna požíval horský klášter po mnoho staletí i druhého svrchovaného privilegia: vracela se do něj zpět právě ta významná část bělostného prostěradla, která byla svědkem cti královské nevěsty.

Ve vysokém hlavním křídle kláštera, tyčícího se nad rozlehlou krajinou kopců a údolí, se nachází dlouhá galerie vydlážděná černobílým mramorem. Na stěnách tu, jeden vedle druhého, visí dlouhá řada těžkých zlatených rámců. Každý z nich zdobí tabulka z ryzího zlata, již vévodí královská korunka. Na každé tabulce je vyryto jméno princezny: Donna Christina, Donna Innes, Donna Jacintha Lenora, Donna Maria. A v každém z těchto rámců je zarámován čtverec vystřižený z královského svatebního prostěradla.

Z těch vyrudlých skvrn na plátně mohou lidé obdaření představivostí a citem vyčíst všechna znamení zvěrokruhu: Váhy, Štíra, Lva, Blížence. Nebo tam mohou nalézt obrázky z vlastního světa představ: růži, srdce, meč – nebo dokonce srdce probodnuté mečem.

Za starých časů se stávalo, že se dlouhé, majestátné a pestrobarevné procesí vinulo skalní šedí horské scenérie vzhůru ke klášteru. Portugalské princezny, jež byly nyní královnami, nebo královnami-vdovami – vdovami v cizích zemích, arcivévodkyněmi nebo kurfiřtkami, se sem s honosným doprovodem vydávaly na pouť, na pouť posvátnou a současně potajmu jásavou. Od lněného pole se cesta zvedá prudce nahoru; královská dáma vystoupila z kočáru a poslední úsek cesty byla nesena v nosítkách, věnovaných klášteru právě za tímto účelem.

Později se pak stávalo, a děje se tak dodnes, jako když hoří list papíru a jiskra po jiskře vybíhá po okrajích a uhasíná, až zaplane poslední jasná jiskřička a pospíchá vzhůru po okraji za ostatními – že se nějaká velmi stará neprovdaná urozená dáma vydá na cestu ke Convento Velho. Svěho času, už je tomu strašně dávno, si hrávala s mladou portugalskou princeznou, poté byla její pří-

telkyní a dvorní dámou. Nyní stoupá vzhůru ke klášteru a rozhlíží se po krajině otvírající se víc a víc na obě strany. Když dospěje ke klášteru, jedna ze sester ji uvede do galerie před tabulku se jménem princezny, již kdysi sloužila, a tam ji ponechá, neboť ctí její přání být o samotě.

Drobná, křehká, vysušená hlava skrytá pod mantilou z černé krajky přátelsky přikyvuje, jak jí pomalu, jedna po druhé procházejí vzpomínky. Věrná přítelkyně a důvěrnice se ohlíží zpět na život mladé nevěsty, pozvednuvší sa ve stavu manželském s královským chotěm. Rekapituluje šťastné události a zklamání – korunovaci a výročí, dvorní intriky a války, narození dědiců trůnu, svazky dalších generací princů a princezen, vzestup a pád dynastií. Stará dáma si určitě pamatuje, jak se kdysi ze skvrn na plátně četla dobrá a špatná znamení. Teď může srovnávat, jestli se vyplnila nebo ne, tu povzdechne, tu se lehce usměje. Každé zarámované plátno, označené tabulkou s královskou korunkou v sobě skrývá příběh, a každé bylo zarámováno z věrnosti k příběhu.

V té dlouhé řadě je však jedno plátno jiné než ostatní. Rám má stejně drahocenný a masivní jako všechny ostatní a stejně se honosí i tabulkou s královskou korunkou. Avšak na této jedině tabulce není vyryto žádné jméno a zarámované plátno je celé sněhobílé, čistý list.

Prosím vás, všechny dobré lidi, kdož chcete slyšet příběhy: pohlédněte na tento list a užijete moudrost mé babičky a všech starých vypravěček!

Neb jaké bylo třeba nekonečné a neotřesitelné věrnosti, aby bylo toto plátno pověšeno do řady mezi ostatní! Samotné vypravěčky si před ním zahálí tvář závojem a mlčí. Protože královský otec a matka, kteří kdysi vydali příkaz, aby bylo to plátno zarámováno a pověšeno, by tak možná nebyli učinili, kdyby neměli v krvi tradici věrnosti.

A právě před tímto kusem čistého, bílého plátna mlčky stojí staré urozené portugalské dámy – světem zmoudřelé, oddané sloužící, trpící královny, manželky a matky a jejich přítelkyně z dětství, družičky a dvorní dámy nejčastěji.

A právě před tímto čistým listem se staré i mladé jeptišky, včetně samotné matky představené, noří do nehlubšího zamyšlení."

Z angličtiny přeložila
LIBORA INDRUCHOVÁ

